MÅLSÆTNINGSDEBAT—

I dette efterår afholder Litteraturvidenskabeligt Institut en målsætningsdebat. En række personer med tilknytning til faget er blevet opfordret til i provokerende form at besvare spørgsmålet: Hvad skal vi med litteraturforskningen? Vi har fundet det rimeligt at give vores læsere mulighed for at få et indtryk af denne diskussion - vel vidende at indtrykket kun kan blive mangelfuldt, da de diskussioner, der fulgte på indledningerne, ikke kan gengives. Nogle af indlederne har ønsket at bearbejde deres indlæg, andre har ikke villet give dem skriftlig form, andre igen har ladet dem trykke som de blev holdt. At vi trykker disse bidrag til en debat om fagets situation og målsætning bør opfattes som en opfordring til en udbygning og uddybning af de berørte problemstillinger - og andre, der ligger inden for den i titlen antydede problemkreds. Bente Hansens indledning er trykt i Politisk Revy. Af de her gengivne er Jørgen Egebaks bearbejdet. Flere bidrag følger i næste serie.

Hvad skal vi med litteraturforskningen?

Peter Madsen:

1. Jeg opfatter ikke denne diskussion som noget, der skal føre direkte et eller andet sted hen. Vi har i dette fag igennem nogle år ført en til tider hidsig "metode-debat", og denne koncentration om de immanente problemer har spærret for det bredere perspektiv. Ikke sådan at forstå, at de to typer debat udelukker hinanden, de skulle tværtimod kunne frugtbargøre hinanden: den teoretiske diskussion kulegraver fagets muligheder, ligesom den bredere debat kan afstikke nye virkefelter.
Også de langvarige diskussioner om studieplaner og studiebestemmelser har gjort det klart, at fagets målsætning er overordentlig uklar. I en tid, hvor universitetsstudierne og universitetets funktion tages op til overvejelse, vil det være dobbelt utilbørligt blot at humpe videre i "traditionen".
Der kunne nævnes flere bevæggrunde til denne debat, men de peger alle samme sted hen: vi må se at få rodet lidt op i spørgsmålet om fagets funktion. Vi må forsøge så at sige at hæve os op over fagets problemer og praksis. En del af problemerne vil antagelig falde ind under det fagområde, der kaldes videnskabssociologi, hvilket dog ikke skal forlede os til at kaste opgaven bort fra faget. Det må være en naturlig opgave for et hvilket som helst fag til stadighed at være kritisk indstillet over for sin egen praksis. I den forstand har problemstillingen noget at gøre med tanken om "kritisk universitet", men det er kun et hjørne af *den* problematik vi kan berøre her. Derfor kan debattens indretning tage sig ud som en accept af de øvrige problemers nuværende "løsning", men det kan jo være synsbedrag.

2. Spørgsmålet om, hvad vi skal med litteraturforskningen, er særdeles tvetydigt, det kan derfor være praktisk at forsøge en udskillelse af nogle af pro-

blemerne. Som et første område for refleksion kan *traditionen* afgrænses. Hvordan fungerer faget traditionelt og hvordan begrunder det traditionelt sin egen eksistens(-berettigelse)? Det spørgsmål kan ikke besvares entydigt, men allerede denne konstatering siger noget om faget: det er en meget *spredt* affære. Det er således antagelig mere realistisk at tale om en *række* traditioner. Griber man tilfældigt i posen, kan man finde en tradition, der finder sin berettigelse i en omvurdering af fortidens forfattere. Man retter op på tidligere tiders uretfærdige domme over forfatterne, man drager glemte forfatterskaber frem af mørket. Ofte tager det sig ud som om selve omvurderingen var et mål i sig selv, som om "forskningen" har pådraget sig en art skyld, som kun kan sones gennem omvurderingen.
Denne tradition har vel en sammenhæng med den generelle målsætning, der består i forvaltningen af f eks den nationale kulturarv, vel en af de mest fremtrædende traditioner i faget. Heller ikke *den* kan begrunde sig selv, den må sammenknyttes med en eller anden form for traditionsfilosofi (historiefilosofi). Og denne må kunne tages op til diskussion. Ligesom i faget dansk kan man vel desuden sige, at vores fags tradition har noget eller vel i virkeligheden ret meget at gøre med gymnasietraditionen og således med et vist borgerligt dannelsesideal.

3. Dette synspunkt kan føre over til et andet område, som kunne tages op. For nogle litterater er idealtilstanden en lykkelig symbiose af litteraturforskningen og det dannede borgerskab. Et grelt eksempel har vi i et synspunkt, som karakteristisk nok er blevet fremført i Politikens kronik: eftersom der i det dannede borgerskab er interesse for digternes privatliv, bør forskningen beskæftige sig med den biografiske metode, eller rettere arbejde ud fra den. Sammesteds henvistes direkte til de økonomiske forhold: hvis ikke litteraturforskningen interesserer borgerskabet, bliver den ikke solgt. Altså: for at blive trykt må forskningen indrette sig efter borgerskabets smag, i alt fald hvis den ønsker at blive udgivet i bogtrykt form. Der er her et vældigt område for refleksion og forskning. I hvor høj grad er litteraturforskningens opgaver bestemt af distributionsmulighederne?

4. Jeg antydede spørgsmålet om ideologier i forbindelse med litteraturforskningen. Det ville formentlig blive mødt med nogen forbavselse, om man ud fra den senere tids debat om universitetets stilling i samfundet stillede spørgsmålet: *Tjener litteraturforskningen reaktionen eller revolutionen?* Det virker som en sammenblanding af helt uafhængige områder. Men er det nu så sikkert? Hvis vi vender tilbage til gymnasietraditionen og dannelsesidealet, bliver det tydeligere, at litteraturforskningen også på en eller anden måde spiller en rolle i et spil, som den ikke normalt gør sig klart. Og dog, der findes retninger også i dansk litteraturforskning, der søger at udnytte litteraturen til udbredelse af et dannelsesideal. Men hvad med de andre former for

forskning? Er de "værdifri"?

5. Men dette er kun en side af spørgsmålet. Vi kan også vende os mod fremtiden og spørge, hvad vi kunne gøre med litteraturforskningen. Altså, hvilke opgaver vi kan stille os, hvilken placering vi kan give litteraturforskningen i de humanistiske videnskaber. Man kunne f eks tænke sig en eller anden samfunds-"stratifiering", hvor man kunne have den daglige praksis i bunden og ideologierne i toppen. Hvor skulle litteraturen placeres i en sådan sammenhæng? Formentlig et sted oppe under ideologierne sammen med en lang række andre mere eller mindre materialiserede "forestillings-fænomener", som f eks politisk mytologi, reklame og film. Herved ville det træde frem, at litteratur nok er noget for sig, men at en langrække fænomener har mange træk fælles med litteratur og har en lignende funktion. Og man kunne heraf drage den konklusion, at litteraturforskningen passende kunne udbrede sit virkefelt til også disse områder, der netop er kommet i klemme mellem fagene bl a vel fordi de ikke repræsenterer fin-kulturen.
Hvis litteraturforskningen gav sig i kast f eks med analyser af politisk sprogbrug, ja så ville vi være nær ved en situation, hvor forskningen ikke længere var ufarlig. Og vi kunne måske også få blikket op for, på hvilken måde også den egentlige litteraturforskning kunne blive direkte betydningsfuld i sammenhænge, hvor den normalt ikke befinder sig. Hvis vi går ud fra, at litteraturlæseres bevidsthed i et eller andet omfang struktureres gennem litteraturlæsning, og at disse strukturering er berører vigtige områder i læsernes bevidsthedsliv, så er vi ikke langt fra en forskning, hvis "samfundsrelevans" kunne gå hen og blive dynamisk, om ikke andet så gennem et eller flere mellemled. I dette ligger ikke en forestilling om, at litteraturforskerne skal give sig til at oversvømme over- eller undergrundspressen med agitatoriske opråb. Deres primære faglige område bliver stadig en art grundforskning. Men hvis litteraturforskningens område blandt andet er vigtige sider af en vis gruppes forestillingsliv og hvis Hegel har ret i, at *hvis først forestillingernes rige er revolutioneret, så holder virkeligheden ikke stand,* ja, så sidder litteraturvidenskaben - hvad enten den vil være ved det eller ej - med et betydeligt ansvar.

Jørgen Egebak: Litteraturforskningens nytte.

Litteraturforskningen er principielt samfundsnyttig, vil jeg hævde, men den kan blive det mere, end den reelt er. Jeg har altså på forhånd markeret min stilling til spørgsmålet, om litteraturforskningen er ev videnskab, der har sit mål i sig selv, og også til et af de spørgsmål, man kunne stille, hvis man havde svaret ja til det første: kan man tillade sig at lade samfundet betale litteraturforskningen?
Dilemmaet mellem samfundsnytte eller luksushobby, som jeg har set postuleret aktuelt for de små magisterkonferensstudier (Carl Weltzer, Politiken 14/9.68), er i det mindste for vores vedkommende forkert opstillet; men det har så meget på sig, at man må vise, hvor det urimelige ligger.

Da semestret begyndte, var der en, der sagde til mig, at man næsten ikke kunne være bekendt at studere litteraturvidenskab, og for nogle år siden fortale en eksamenskandidat, at nu gjaldt det om at blive hurtigt færdig og komme ind i folketinget. – Eksemplerne ville være malplacerede, hvis ikke jeg gik ud fra, at andre end litteraturfolk læser dette, for de fleste af os kender den slags spekulationer. At en skepsis er udbredt behøver imidlertid ikke at betyde, at den er berettiget. På den anden side – når den er der, så er der også et grundlag for den. I dette grundlag indgår utvivlsomt det, Thomas Bredsdorff har kaldt humanismens område, grundværdierne, de diskutable værdier (Politiken 12/9.68). Det betyder, at man må give afkald på at fjerne denne skepsis så radikalt, at der ikke mere er anledning til at diskutere; men det vil også sige – og her gengiver jeg ikke længere Bredsdorff – værdier, som man kan diskutere uden at gøre sig til nar, for de er reelle nok, men samtidig værdier, som vi har et sådant forhold til, at vi risikerer at blive grundigt misforstået. Udtalelser om den sag rækker langt ind i den enkeltes forudsætninger. Her er det vanskeligt at stille en offentlig mening på benene, og det, som man ikke har en relativt klar offentlig mening om nytten af, er det også svært for den enkelte eller en gruppe at se og vise nytten i. Men jeg går ud fra, at ingen af os ville bruge tid og energi på noget komplet meningsløst. Eftersom der altså er visse grunde til, at vi beskæftiger os med litteratur og litteraturforskning, ville det være et svaghedstegn,hvis vi ikke gjorde rede for meningen i det, vi foretager os, over for dem, der ikke lægger mærke til faget, eller som regner det for unyttig luksus.

Nytte måles normalt i tid og penge, for på den måde må samfundet på en lang række områder vurdere sine funktioner. Sådan set kan vores fag højst være indirekte nyttigt. Vi kan ikke tale om litteraturforskningens rentabilitet uden at strække begrebet længere, end det holder. Den almindelige skepsis hænger sammen med, at litteraturforskningen er nyttig på en særlig måde, der ikke umiddelbart kan sammenlignes med den iøjnefaldende nytte, vi har af de tekniske videnskaber og naturvidenskaberne. Men kan vi blive enige om, at den er *det*, så bliver det en af vores opgaver at vise, at den faktisk er det, altså bl. a. at gøre nyttebegrebet anvendeligt på flere områder.

Hvis et instrument eller en maskine ikke virker efter hensigten, så forbedrer vi den, eller vi smider den væk. Sådan bærer vi os ikke ad med en bog, der er behæftet med æstetiske fejl. Tingene betyder ikke det samme for os. En maskine er fremstillet med henblik på den særlige art situationer, hvor den skal anvendes. Det særlige er, at der på et eller andet tidspunkt er brug for en bestemt funktion, som maskinen kan klare, netop fordi den ikke skal andet, En bog er et vidnesbyrd om et menneske i en situation, der under ingen omstændigheder, hvad det væsentlige angår, er identisk med den, vi selv står i. Hvad der er væsentligt bestemmes i dette tilfælde bl. a. af os selv som individer med specielle forudsætninger. Digtningen er til for at blive brugt, men hvis vi bruger en bog på lignende måde som en maskine, så stempler vi os selv som naive eller gale. At nyttiggøre en bog er at lade den passere ad lange og vanskeligt beskrivelige veje i sig selv. En afsides bemærkning kan antyde en forudsætning for denne nyttiggørelse. Det er en kendsgerning, at digtningen fungerer som en slags nøgle til virkeligheden, og det skal den også. Det er et af formålene med vores fag at beskrive, under hvilke betingelser den kan det. Alligevel sker det i mange tilfælde på uretmæssigt grundlag, d.v.s. uden at der tages tilstrækkeligt hensyn til de betingelser, den stiller som digtning. Terminologien er ofte upræsis, og jo mindre præcist dette sprog er, desto friere spil har trangen til at opfatte digtningen instrumentalt. Den vage udtryksmåde fører let hen i nærheden af det naive resultat, jeg omtalte før (j vf. Elton, ed.: Aesthetics and Language, Oxford 1954, s. 3).

Som fagfolk bør vi kunne blive enige om, at litteraturforskningen er berettiget på dette grundlag og under forudsætning af en mere præcis terminologi. Men begrundelsen for, at man kan tillade sig at tænke sådan, og for at man kan hævde dette over for en større kreds, ligger i samfundsforholdene.

Både det vi beskæftiger os med, litteraturen, og vores beskæftigelse, litteraturforskningen, er i en vis forstand overskudsfænomener. Mennesker begynder normalt ikke at søge mere komplicerede intellektuelle og emotionelle behov tilfredsstillet, før de elementære livsfornødenheder er tilvejebragt. Dette skal vi nok være opmærksomme på, men det ville være urealistisk at bide sig sådan fast i det, at det kunne hæmme fagets udvikling. Vort samfund er højt differentieret; det har en veludviklet økonomisk struktur; det kan i de fleste henseender bære betegnelsen velfærdssamfund med rette. Vi har ikke brug for at vælte det bestående samfund over ende for at få gennemført de ønskelige og nødvendige forandringer. Vi må forstå vores situation i denne samfundsmæssige ramme, og det er ud fra denne forudsætning, jeg forkaster dilemmaet: samfundsnytte – luksushobby. Har man en anden grundopfattelse af samfundet, melder man måske fra her. Men den samfundsmæssige forudsætning, som jeg går ud fra, ligger ikke fast. Man kan tænke sig situationer, hvor litteraturforskningen bør suspenderes til fordel for andre aktiviteter. Jeg vil gå så langt som til at sige, at specielle træk i den samfundsmæssige si-

tuation gør skeptiske spekulationer over faget aktuelle i mere end sædvanligt omfang, men der er for mig at se ikke overbevisende argumenter for at ønske faget afskaffet og forskningen suspenderet. Der er derimod argumenter, der taler for at intensivere forskningen og udvikle faget. Jeg vil endda hævde, at litteraturforskningen rummer træk, der kan være af værdi for gennemførelsen af de nødvendige samfundsmæssige ændringer.

Arbejdstiden nedsættes for store dele af befolkningen, Stadig færre beskæftiger sig med manuelt arbejde. Muligheden for at passere grænserne mellem de økonomiske klasser bliver større. Adgangen til højere uddannelser lettes. Der indrettes flere og flere mellemuddannelser. Dette medfører bl. a. en udjævning af akademikerbegrebet, men denne udjævning betyder ikke alene en anfægtelse af de traditionelle akademiske værdiforestillinger, den går også i en anden retning, mod folkelighedsbegrebet. Derfor er det berettiget at beskrive det krav om muligheder for selvudfoldelse, der stilles fra stadig videre kredse af befolkningen, i almindelige vendinger som behov for oplevelse, udvidelse af forestillingsverdenen, øget selvforståelse og forståelse af omgivelserne (jvf. P. Nørregaard Rasmussen, Nordisk Forum 1966, s. 198). Vi har vores tydeligste sociale berettigelse i, at vi kan levere materiale til en uddannelse, der har til formål at opfylde disse krav. Det er ikke os alene, der har en social berettigelse her, men man kan tænke sig, at det materiale, vi kan levere, er velegnet i høj grad, fordi det, vi beskæftiger os med, kan betragtes som relativt komplicerede og nuancerede udtryk for holdninger, vurderinger og interesser hos forskellige individer, grupper og samfund til forskellig tid, og fordi det hører til vores opgaver at klarlægge disse forhold.

Men vi er ikke blot nyttige som hjælpere ved en sådan udvidelse af horisonten. Under seminaret er der blevet spurgt, om litteraturforskningen er revolutionær eller reaktionær. Der kom egentlig ingen reaktioner på denne provokation, og det skyldes selvfølgelig, at man først måtte have besked om, hvad meningen var. Men hvis begrebet strækkes lidt, så mener jeg, at væsentlig litteraturforskning er "revolutionær". Ikke sådan at forstå, at litteraturforskning skal være revolutionær for at være væsentlig, men den litteraturforskning, der er væsæntlig som sådan, kan indirekte fremme samfundsudviklingen i gunstig retning. Først fordi litteraturen på forskellig måde og i forskellig grad, men under alle omstændigheder er udtryk for en trang til individuel udfoldelse, der manifesterer sig som en afvigelse fra givne normer, dernæst i kraft af et grundtræk i den videnskabelige holdning, som vi imidlertid på ingen måde er ene om.

På de videnskabelige områder, hvor forskerens værdibegreber indgår i genstanden for hans interesse – og et sådant mener jeg at vores væsentligst er – der må man altid være rede til at drage sit grundlag i tvivl. Der foreligger altid en situation, forskerens egen, som betinger hans resultater. Han må være fundamentalt kritisk indstillet over for de normer, han møder tingene med.

Dette er almindelig videnskabelig redelighed hos os, netop fordi det er grundværdier, vi beskæftiger os med, og fordi vi selv er impliceret i disse værdier under arbejdet. Den indstilling, der følger heraf, er principielt åben og fordomsfri, og den kan hos den enkelte komme til at gælde ikke blot det videnskabelige område, men også andre, bl. a. samfundsmæssige forhold. Og dette bør den også, såfremt man beskæftiger sig med litteratur, fordi man dermed beskæftiger sig med grundværdier, ellers ville man sætte et psykisk usundt skel mellem arbejdet og tilværelsen i øvrigt.

Denne holdning kan virke som dynamisk faktor i forhold til de samfundsinstitutioner, der har tilbøjelighed til at stivne i bestemte funktioner, fordi de må sigte mod forudsigelige situationer. Den indirekte virkning af den videnskabelige holdning på samfundet ville bestå i menneskeliggørelse af institutionerne. Og for den enkelte kan holdningen virke på tilsvarende måde. Uddannelsen i selvudfoldelse skulle modvirke forsumpning. Begge dele sætter i så fald den enkelte og samfundet i stand til bedre at møde ændrede situationer, der stiller nye krav.

Man kan let forveksle dette med venstreorientering, men det er der kun tale om, for så vidt venstreorientering betyder fundamentalt kritisk indstilling til det etablerede. Man kan mærke en tendens til at forlange, at forskningen skal ideologiseres i en betydning, der nærmer sig politiseres. Men dette er kun acceptabelt i det omfang, ideologiseringen er lig med den videnskabelige holdning, jeg har skitseret. En politisering ville føre til det modsatte, fastlåsning i et bestemt grundlag. Det ligger i videnskabelig holdning, at den tager sigte på at afsløre skinværdier, d.v.s. at vi ikke kan kræve, at forskningen skal være revolutionær i betydningen samfundsomvæltende, men at det ligger som en mulig og rimelig konsekvens, at den indirekte bliver samfundsændrende.

I en vis udstrækning fungerer vores fag faktisk efter formålet, gennem de resultater, der formidles via bøger, presse, lærere o.s.v., men vi tænker ikke tilstrækkeligt over det. Man burde overveje at udnytte de eksisterende kanaler bedre og eventuelt oprette andre. Men først og fremmest burde det undersøges, hvilke ændringer, der sker med resultaterne under formidlingsprocessen. Det ville være en forudsætning for at finde den bedste formidlingsmåde i en bestemt situation. Det gælder, at hvad enten vi accepterer at deltage i en uddannelse i selvudfoldelse, eller vi nøjes med at konstatere, at vores resultater faktisk bliver anvendt af andre, så må vi være interesserede i at få besked om de forandringer, der sker i populariseringens tjeneste.

Jeg har omtalt udjævningen af akademikerbegrebet og gjort opmærksom på, at der finder en tilsvarende udjævning af folkelighedsbegrebet sted. Det vil ikke sige, at den såkaldte kulturkløft ikke eksisterer. Ordet betegner et fænomen, som formentlig altid vil være der, men betegnelsen er udtryk for en dår-

lig samvittighed hos særligt begunstigede grupper i en tid, hvor fællesskab er et af de betydningsfulde kulturbegreber. Der er grund til at have dårlig samvittighed, men ikke til ydmyg selvudslettelse. De akademiske værdier forsvinder ikke, de modificeres. Der ville imidlertid være rimelighed i, om anfægtelsen af dem fik os til at udvide vores traditionelle interesseområde til ogsa at omfatte det, som befolkningen faktisk læser. Hvad angår litteratur, søger størstedelen af befolkningen behovet for selvudfoldelse dækket gennem sager, der fra sædvanligt æstetisk synspunkt er underlødige. Tilsyneladende følges kravet om muligheder for selvudfoldelse ikke umiddelbart af nogen kvalitetsbevidst holdning. Forudsat at en kvalitetsbevidst holdning er værdifuld, bør vi sætte ind her og beskæftige os med bøger, der normalt ikke interesserer os, med ugeblade, tegneserier, aviser, børnebøger. Der er ikke tale om et forsøg på at "eksportere" de traditionelle akademiske værdier til dele af befolkningen, der har helt andre forudsætninger for deres tilværelse. Kvalitet skal ses i forhold til hensigt og publikum. Under beskrivelsen må der altså tages hensyn til de læsere, som denne litteratur er møntet på. Så vil der sikkert vise sig at være kvalitetsmæssige gradueringer inden for disse områder også, som man under andre omstændigheder ikke får øje på, bl. a. fordi kulturkløft-begrebet sætter et uhensigtsmæssigt skel. Her er det imidlertid igen en nødvendig forudsætning, at formidlingsprocessens problemer bliver udforsket. Hvordan gør man beskrivelsen af sådanne tekster begribelig for dem, der læser dem?

Den forskning, der her er brug for, falder inden for kommunikationsteorien, som jeg desuden forventer vil vise sig at være betydningsfuld for forskningen i det hele taget. Den opdeling af det sproglige område, der blot tildeler os en lille del, er uhensigtsmæssig, fordi den hæmmer litteraturforskningens ekspansion. Kommunikationsteori og kommunikationsanalyse ville måske kunne føre os et stykke vej mod beskrivelsen af de komplicerede forhold mellem forfatter, værk og samfund.

Begrundelserne for at ønske de omtalte udvidelser af faget og forskningen er mangeartede. Mellem de ændringer i samfundets værdibegreber, der hører til vores situation, har den været særlig vigtig for mig, at individualismen og en betydningsfuld kollektivistisk strømning mødes som baggrund for vores aktiviteter og som grundlag for vores vurderinger af disse aktiviteters væsentlighed. Dette er med til at bestemme, hvad vi føler det umagen værd at beskæftige os med.

Helle Munk Thygesen:

Vi har efterhånden fået slået fast, at samtlige studerende ved de højere læreanstalter er priviligerede i den forstand, at de har kunnet vælge fag på baggrund af personlig interesse. Et privilegium vi ikke bør beklage eller skamme os over – det burde være fælles for alle!
De studerende ved de højere læreanstalter er i besiddelse af endnu et privilegium: De har mulighed for at få deres fag således tilrettelagt, at deres kritisk-analytiske evner udvikles. Det er dette privilegium, der medfører en etisk forpligtelse.
Vi kan ikke forlange at blive undervist i, hvordan man omvælter samfundet. Men vi bør forlange af os selv, at vi tager kritisk stilling til det samfund, vi lever i – ikke som litterater, musikhistorikere etc., men som mennesker, der har fået opdyrket evner, der *også* kan benyttes til samfundsanalyse og – som et direkte resultat heraf – til at ændre uacceptable samfundsforhold.
Det må være en forudsætning for en studieform, hvor man virkelig skal udvikle sine analytiske og kritiske evner, at man kommer fagets autoriteter til livs. Det være sig lærere, traditioner etc. Vi er vel kommet så langt, at vi har fået afskaffet det såkaldte "professorvælde". Og vi er blevet enige om, at dyrkelsen af den rene litteraturhistorie ikke lige netop er sagen i dag. Men samtidig har vi opdyrket nye autoriteter – det være sig enkelte elever, nye traditioner eller blot de tilstedeværende i lokalet. Vort behov for autoriteter eksisterer fortsat.
Skal vi have et studium, hvor vi har mulighed for at udvikle vore kritiske evner, må vi starte med ikke alene at udrydde fagets autoriteter, men også med at være på vagt over for vort eget behov for autoriteter. En sådan studieform kræver nemlig, at vi virkelig sætter os i stand til at studere uden konstant at skulle klynge os til andre mennesker, ideer, traditioner etc.
Med hensyn til fagets samfundsrelevans – forstået som samfundets behov for os – har der været mange forskellige meninger og løsninger fremme, det vil sige meninger om og løsninger på fiktive problemer. Vi har bl a fået slået fast, at vi ikke er noget nyttefag. Det vidste vi vel i forvejen. Men vort fags mangel på materiel målsætning har fået mange til at hævde, at faget ikke alene er et luksusfag, men også et parasit-fag. Samfundet kan ikke bruge os til materielle framskridt, og det er ikke interesseret i at benytte os til rekreative formål. Det sidste vil jeg stille mig meget skeptisk over for, og for øvrigt hævde, at vi ikke – fordi vi har det privilegium at være en lille gruppe mennesker, der har fået lejlighed til at dyrke vores interesser – behøver at opgive dette privilegium, men i stedet må beklage og forsøge at få ændret den kendsgerning, at andre ikke har samme privilegium.
Med hensyn til det faktiske behov i samfundet for os, mener jeg at kunne konstatere, at dette behov eksisterer. Man kan blot se på det stadigt stigende biblioteksudlån for at konstatere, at også andre læser litteratur. Vi ved da også, at de musiske fag nyder stor tiltrækning på højskolerne, at der landet over

findes studiekredse i forbindelse med biblioteker og kunstforeninger, at kulturstoffet i aviserne virkelig bliver debatteret af befolkningen – jvf. kunstfondsdebatten i 1965. Behovet for os eksisterer. Det er ikke særlig velformuleret, ingen gør krav på at diktere os, hvad vi skal beskæftige os med, og heri ser jeg endnu et privilegium. Vi kan uden videre slå fast, at vi beskæftiger os med et rekreativt fag, at vores berettigelse består i , at der åbentbart er interesse for dette fag ikke alene i befolkningen, men også blandt os selv. Jeg kan nemlig ikke se andet, end at også vi er en del af samfundet, og at vore interesser er en del af samfundets interesser. Disse privilegier gør det i virkeligheden ikke så lidt sværere, idet vi selv skal tage stilling til om det, vi beskæftiger os med, virkelig opfylder de krav, vi stiller til et studium ved de højere læreanstalt.

På den ene side lurer faren for at vi springer over, hvor gærdet er lavest og udelukkende beskæftiger os med de emner og metoder, som tilhører traditionen ved vort fag, og som derfor oftest er nemmest at behandle. På den anden side er der faren for at vi springer på den vogn, der er "in" for tiden, uden at gøre os klart, om den virkelig rummer en intellektuel udfordring for os selv. Der må åbnes muligheder for, at hver enkelt selv får lejlighed til at finde frem til de emner, der for ham/hende kan betyde en personlig udfordring på det kritisk-analytiske plan.

Spørgsmålet om fagets samfundsrelevans fører os over i andre problemstillinger i det øjeblik vi konstaterer, at der i samfundet *er* et behov for os. Som studiet er lagt til rette for tiden, har man en fornemmelse af, at konstateringen af et manglende behov for os i samfundet fungerer som ikke så lidt af en sovepude. Samfundet behøver os ikke, derfor kan vi roligt benytte seks eller flere år på at tage vores eksamen. Og via den lange studietid opretholde vort fags høje standard, som denne studietid altså skulle garantere.

En rystendende mangel på realitetssans!

Så og så mange magistre kan afslutte deres eksamen og gå ud og forsøge at dække det behov, der er for os i samfundet, men vi fortsætter med at tro på, at samfundet ikke har brug for os. Det gælder for ikke så få af de magistre, der forlader universitetet, at *de* overhovedet ikke har brug for denne høje standard, vort fag skulle være i besiddelse af.

Mange, der egentlig ikke interesserer sig for en videnskabelig uddannelse, er for øjeblikket tvunget til at læse i seks eller flere år og vil i virkeligheden de sidste år af deres studietid virke som en dødvægt på undervisningen, idet undervisningens høje standard i høj grad er afhængig af de studerendes standard eller interesse.

Det vil sige, at som vort fag er struktureret for tiden – hvis man da overhovedet kan tale om nogen særlig bevidst strukturering – har det sat sig mellem to stole. På den ene side vil det gennem det lange studieforløb fastholde denne høje standard. På den anden side ødelægges denne standard af netop det lange studieforløb. På den ene side er det lange studieforløb en benægtelse af,

at der eksisterer et behov for os i samfundet. På den anden side går de færdige magistre ud og forsøger at udfylde det faktisk eksisterende behov.
Det er dette forhold, der gør, at vi på dette "kritiske universitet" har hørt foreslået så diamentralt modsatte beskæftigelsesmuligheder som semiologi og bibliotekstjeneste. Det vil sige et praktisk erhverv og en videnskabelig beskæftigelse. Skal vi til at lave bibliotekstjeneste, kan jeg ikke se andet end, at vi også må have en kortere uddannelse. Der er ingen mening i at studere i seks år for bagefter blot at sidde og vejlede publikum på et bibliotek. Og skal vi inden for vort studium have mulighed for at beskæftige os med semiologi, må vi holde fast ved den lange uddannelse.
Det vil med andre ord sige, at vi er nødt til at få en eller anden opdeling af vort studium, for at alles behov kan blive dækket, og det forekommer mig i denne forbindelse rimeligt at beskæftige sig med 2 plus 2 plus 2-ordningen. Her er der mulighed for at få både en relativt kort og en relativt lang uddannelse. For at denne mulighed skal kunne forenes med behovet for et ubrudt studieforløb, er det naturligvis nødvendigt at komme eksaminerne, som vi kender dem nu, til livs. Endelig rummer denne ordning et videre perspektiv, idet den ikke alene vil kunne dække et behov hos dem, der kun interesserer sig for litteraturvidenskab, men også hos dem, der gerne vil studere vort fag, men har deres hovedinteresse inden for andre fag. Jeg tænker her især på sprogfagene og et fag som teaterhistorie. Endelig rummer en sådan ordning en mulighed for et første skridt på vejen til en samordning af de højere uddannelser, idet den to-årige uddannelse kan komme til at fungere som grund- eller efteruddannelse for studerende ved andre højere uddannelser.
Vi vil altså ikke alene kunne hæve standarden af den videnskabelige uddannelse inden for vort eget fag ved en gennemførelse af 2 plu 2 plus 2 (plus 2)-ordningen, men også kunne bryde ud af den isolerede stilling, vi indtager inden for alle de højere uddannelser og derved ikke alene komme vort mindreværdskompleks, men også den dermed forbundne arrogance, der omgiver vort fag, til livs.